

24.03.2013 möödus 100 aastat Tallinna elektrijaama käivitamisest

Rein Talumaa
03.12.2013

Algallikad:

1. H. Pitsner „Elekter Tallinna elektrijaamast 1913-1979“ - Tallinn, 2007.
2. ”Viiskümmend aastat Eesti energiasüsteemi”, koostanud K. Hein – Tln.: Valgus, 1991.
3. H. Rausberg „Tallinna Linna Elektri Keskjaamast Tallinna Soojusvõrguni“ - Tallinn, 1988.
4. Fotod Eesti Energia muuseumi fondist.

NB! Tallinna elektrijaam - siin üldnimena, sest jaamal oli eri aegadel mitmed nimed. Sellest allpool.

Tallinna elektrijaama saamislugu

Esimese taotluse elektrijaama rajamiseks tegi AS Volta 1899. a., kuid Tallinna linnavalitsus lükkas selle tagasi põhjendusega, et elektrijaam tuleb ehitada linna kulul. Esitati veel mitmeid taotlusi, s.h. jällegi AS Volta, kuid Tallinna linnavalitsus jäi oma seisukoha juurde, kuigi rahapuuduse tõttu ka ise ei hakanud ehitama.

Alles 1909. a. hakati asjaga tõsiselt tegelema. Otsustati rajada elektrijaam Põhja puistee ääres olevale vabale maa-alale. Otsuse kinnitas linna volikogu 09.03.1911. a. Hoonete projekt kinnitati 18.01.1912. a.

Elektrijaama töö alguseks loetakse 24.03.1913 (11.03.1913. a. vkj), kui võrku ühendati esimene abonement.

Nimeks sai Tallinna Linna Elektri Keskjaam ning allus Tallinna volikogu valgustuse ja veemuretsemise komisjonile.

NB! 10 aastat otsustamist ja valmis tehti 2 aastaga!

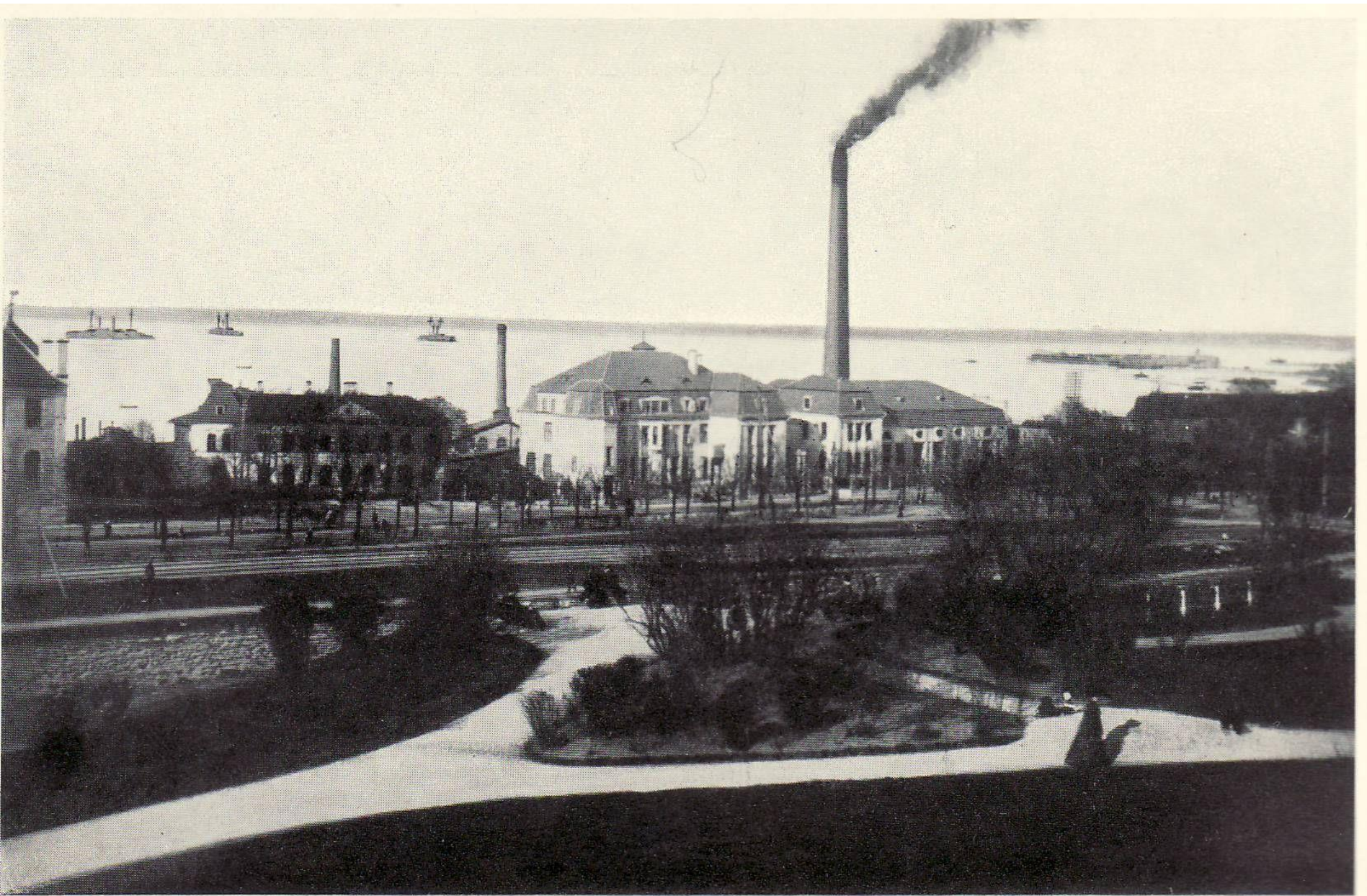
Võimsus: kolm 250 hj turboagregaati ja generaatorit (~550 kW). Tarnis AS Volta.

2 madalrõhu aurukatelt, tarnis Fr. Krulli masinatehas.

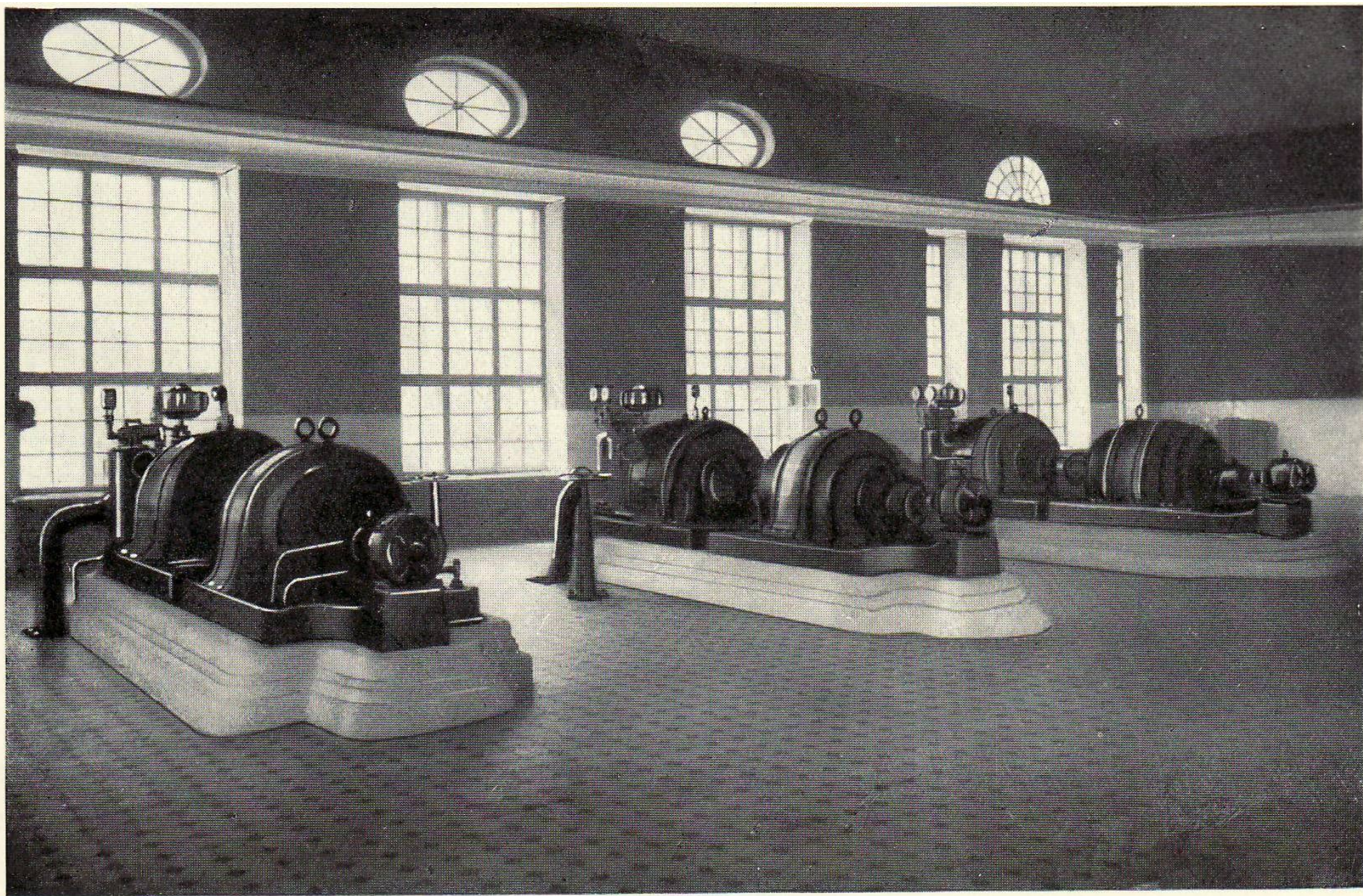
Kütus: Donetski kivisüsi.

Voolusüsteem: 3-faasiline vahelduvvool, väljundpinge 3 kV, tarbijatele 220 V.

Elektriülekanne: kaabelliinid.

Elektrijaama üldvaade 1913. a.

Elektrijaama esimesed turboagregaadid 1913. a.

Mida tahaks Tallinna elektriijaama puhul esmalt ära märkida?

- 1. Elektriijaam tootis, jaotas ja müüs elektrienergiat, ehitas elektrivõrke ning kõrvaldas elektriseadmete rikkeid.**
- 2. See ei olnud mitte esimene üldkasutatav elektriijaam, kuid sellest sai Eestis võimsaim enne II maailmasõda.**
- 3. Siin evitati edukalt põlevkivi põletamine elektriijaama aurukateldes, s.h. võeti kasutusele keskrõhukatlad.**
- 4. Elektriijaama hooned projekteeriti ja ehitati, aga ka taastati peale sõjapurustusi sellistena, et mitmed neist on täna ehitismälestised.**

Kuidas siis sai Tallinna elektrijaamast enne II maailmasõda Eesti võimsaim?

Juba 1914. a. töötati välja elektrijaama laiendustettepanek, kuid see jäi realiseerimata sõjaolukorra ja rahapuuduse tõttu.

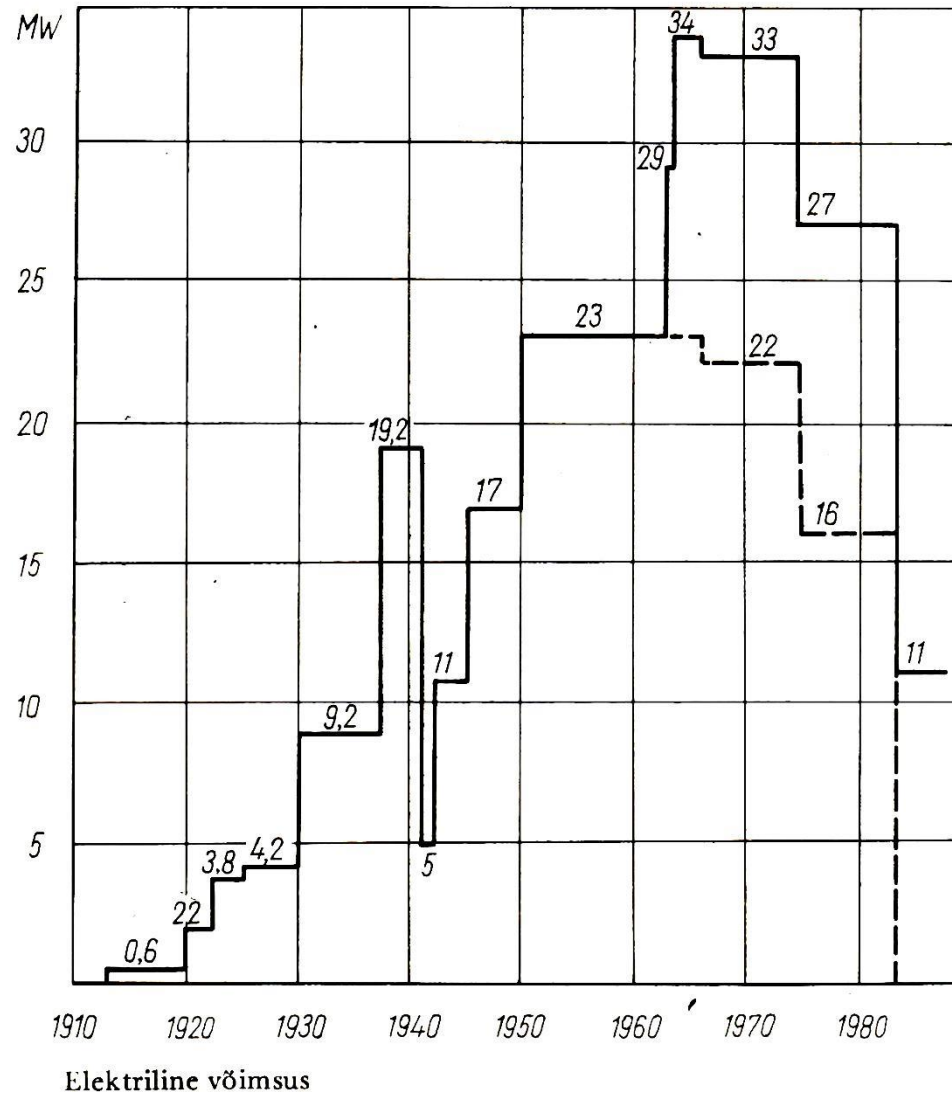
Järgnevalt aastail 1919-1939 töötati välja 4 laienduse ettepanekut, mis ka realiseeriti. Paigaldati lisaks uusi võimsamaid seadmeid või asendati vanu uute ja võimsamatega.

Kasvasid turbogeneraatorite ühikvõimsused vastavalt 1; 2; 5 ja 10 MW.

Elektrijaama paigaldatud elektriline võimsus küündis 1939. a. 19,2 MW.

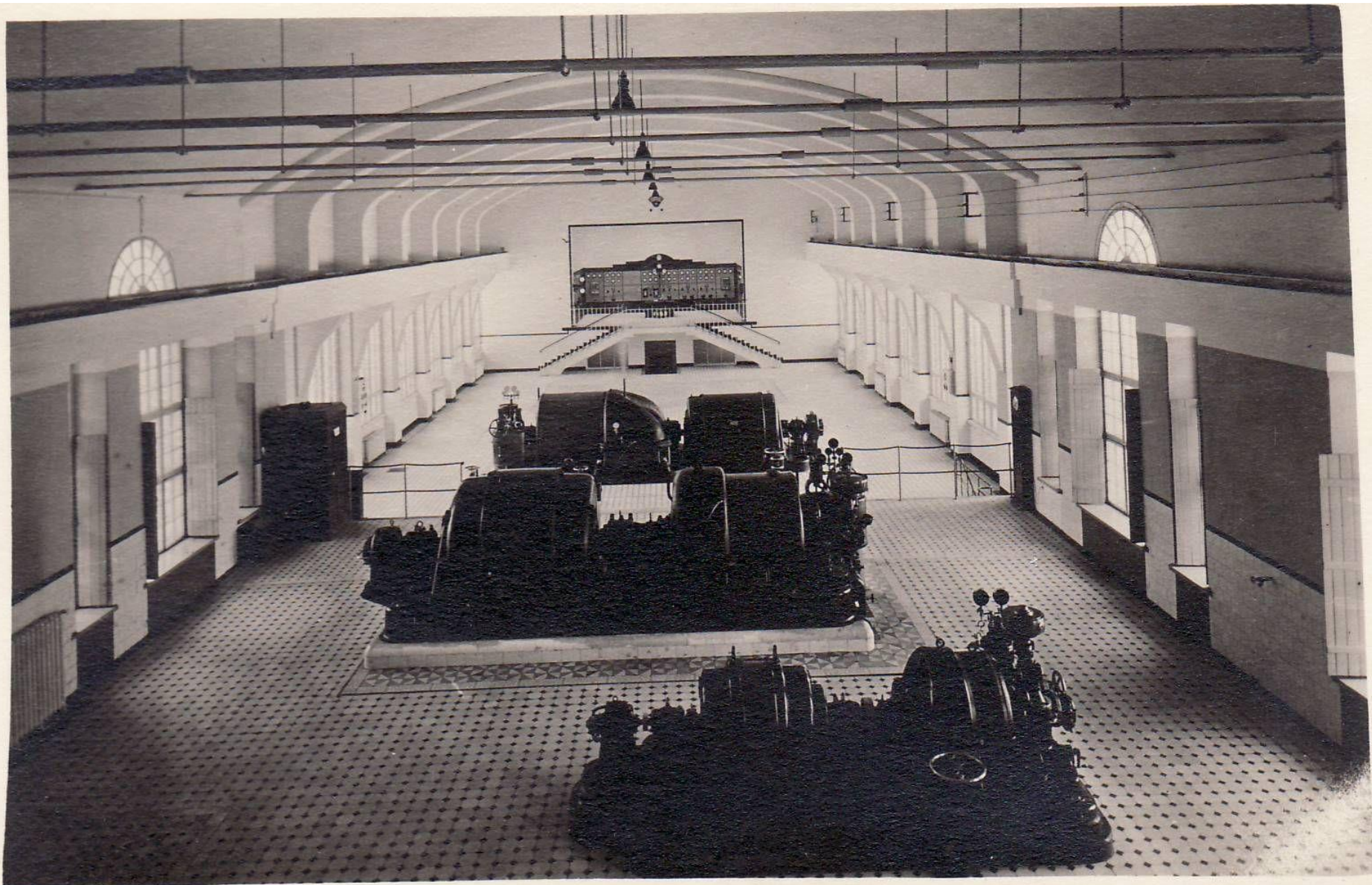
ETTEVÕTTE PÕHINÄITAJATE DÜNAAMIKA

Pideva joonega on esitatud kogu ettevõtte, kriipsjoonega SEJ "Tallinn" näitajad.

Tallinna Linna Elektri Keskjaam nägi aastail 1924–1929 välja nii – jaamal oli kaks korstnat
1925. aastast Tallinna Linna Elektri jaam

Vana ja uus masinamaja 1930.a.

Tallinna Linna Elektriijaam 1931. a.

Tallinna Linna Elektriijaam 1930-1933. a.

Tallinna Linna Elektriijaam 1934-1941. a.

Põlevkivi kasutuselevõtt kütusena 1924. a.

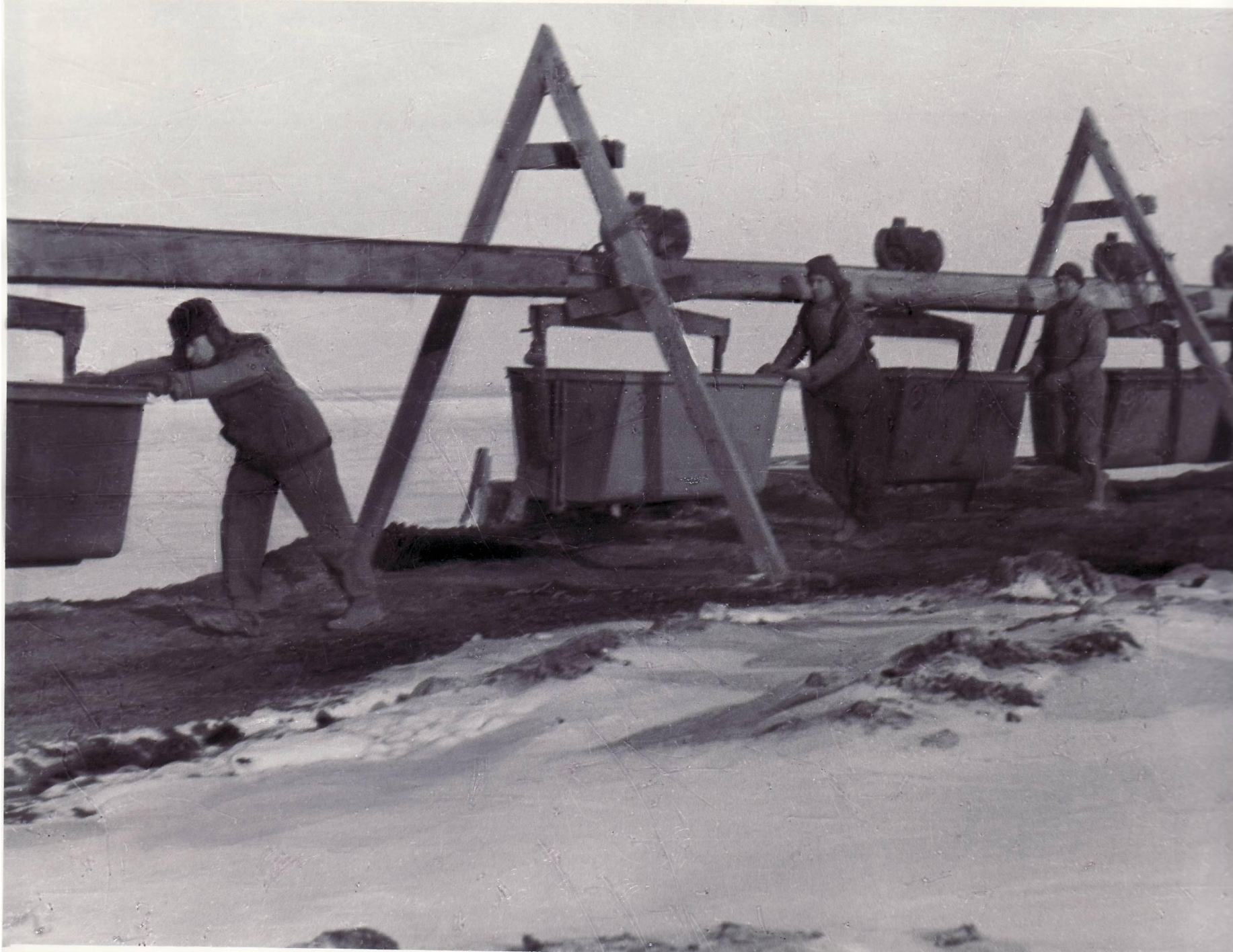
Kivisöe tarned katkesid 1918.a. Puidu ja turba tarnetega oli ka raskusi. Valiti põlevkivi, kui kättesaadav kohalik kütus.

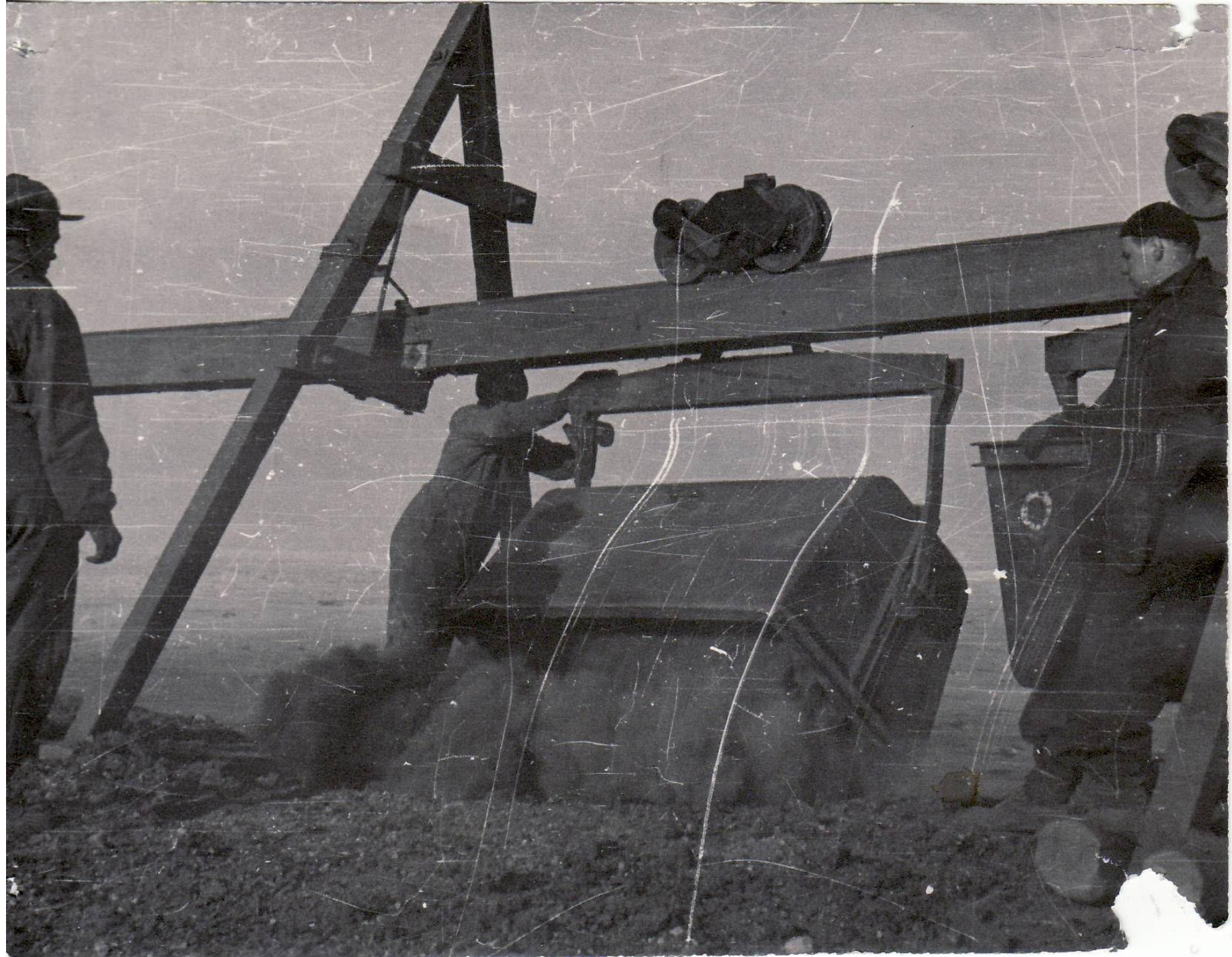
Vaeva nähti küttekolde valikuga. Edukaks osutus „Ilmarine“ liikuvlülidega trepprestkolle, millega varustati kõik ennesõjaaegselt paigaldatud aurukatlad.

Koheselt kujunes probleemiks paks suits. Lahendus leiti kolderežiimi optimeerimise ja korstna pikendamise abil

Tuhaärastusele leiti lahendus nii, et see veeti kõrvalasuvasse merre. Veeti vagonettidega rippraudteel käsitsi tõugates.

Alles 1951. a. viidi töösse hüdrotuhaärastus ja 1952. a. lõpetati tuha transport vagonettidega.

Tallinna Elektriyaam 1940- 1944

1940.a. töötati välja juba pikaajaline arengukava, kuid see jäi realiseerimata 1940. a. pöördeliste sündmuste ja alanud sõja tõttu.

Kui nõukogude väed 1941.a. olid sunnitud lahkuma, demonteeriti kaks suuremat turboagregaati ja mitmed muud seadmed ning saadeti Nõukogude Liidu tagalasse. Masinamaja, osa katlamajast ja telliskorsten aga õhiti. Elektriyaam lakkas töötamast.

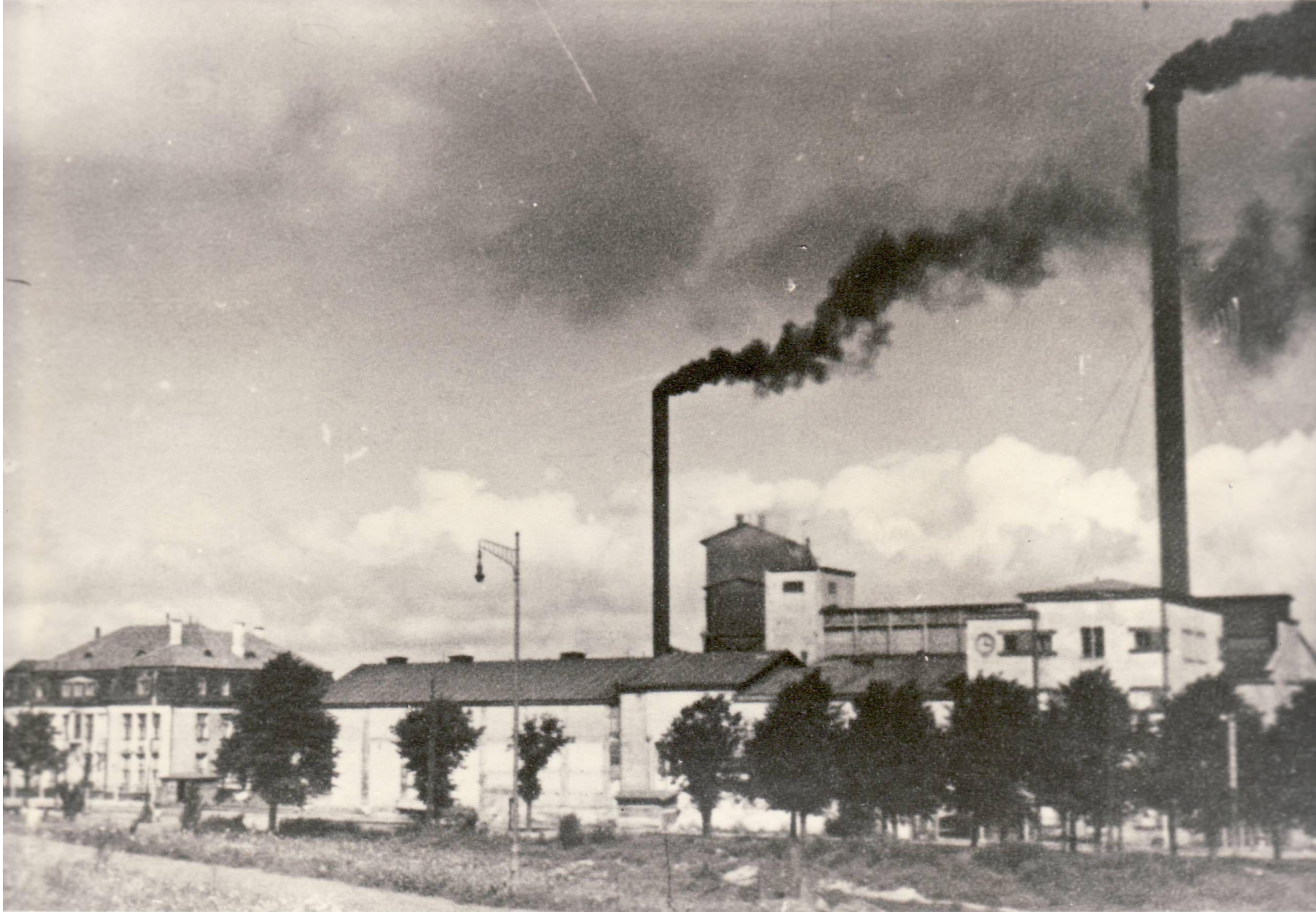
Purustatud masinamaja. Tagaplaanil (paremal) tervena säilinud jaotusseadmete hoone

August 1941. a.

Purustatud masinamaja. Tagaplaanil purustatud katlamaja

August 1941. a.

Tallinna elektrijaam viimase sõja ajal

Tallinna elektrijaam peale II maailmasõda

Peale sõda taastati elektrijaama tootmishooned ja ka laiendati, jaama elektriline võimsus kasvas 1950. a-ks maksimumtasemele 23 MW.

Uutel põlevkiviküttel keskrõhu aurukateldel paigaldati Krull-Lomšakovi restkolded.

1959. a. alustati soojuse väljastamist kaugküttevõrku.

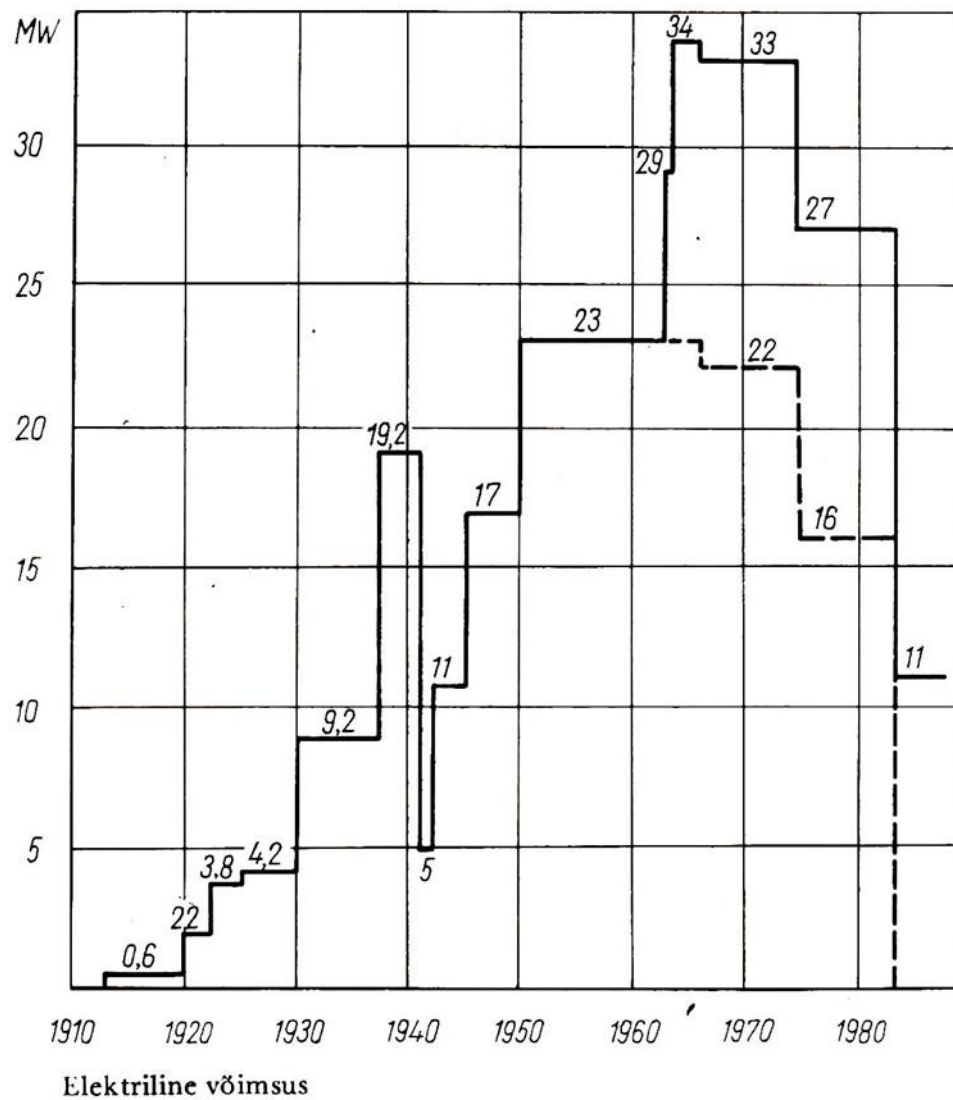
1963. a. võeti kasutusele esimene veesoojenduskatel ja kütusena masuut.

1965. a. lõpetati põlevkivi põletamine.

02.02.1979. a. lõpetati elektrienergia tootmine.

ETTEVÖTTE PÕHINÄITAJATE DÜNAAMIKA

Pideva joonega on esitatud kogu ettevõtte, kriipsjoonega SEJ "Tallinn" näitajad.

Tallinna elektriijaama nimed:

1913. a. – Tallinna Linna Elektri Keskjaam

1925. a. – Tallinna Linna Elektriijaam

1942. a. – Tallinna Elektriijaam ja võrgud.

1944. a. – Tallinna Elektriijaam

1945. a. – Tallinna Energiarajoon

1950. a. – Riiklik Rajooni Elektriijaam nr. 4

1957. a. – Tallinna Soojus- ja Elektriijaam

1967. a. – Soojus- ja Elektriijaam „Tallinn“

Tallinna Sotsiaalse-ja Elektriijaam 1963. a.

Nii nägi elektrijaam välja aastail 1963–1967, jaamal oli jälle kaks korstnat

Nii nägi elektrijaam välja alates 1967. aastast, jaamal oli kolm korstnat

Ehitismälestised Kultuurimälestiste Riikliku Registri järgi:

- Tallinna Elektriijaama administratiivhoone, 1910-1913;**
- Tallinna elektriijaama katlamaja;**
- Tallinna elektriijaama turbiinisaal, 1928-1929;**
- Tallinna elektriijaama korsten;**
- Tallinna elektriijaama suur estakaad.**

Veel,

Täna toimiv Tallinna Elektri jaam OÜ on ainult nimekaim, kuid selle juhtkond on üles näidanud kiiduväärt huvi Tallinna elektri jaama ajaloo vastu ja ka kaasa aidanud selle ajaloo koostamisele ning säilitamisele.

Tänan!